

Omvärldstrender som påverkar organisationen och medlemsföreningarna

Innehåll

Inledning.....	1
Nuläge	1
Globalisering och nationell kraftsamling.....	1
Utveckling inom offentlig förvaltning och EU:s inflytande	1
Försämrade ekonomi och minskade offentliga resurser	2
Digitalisering	3
Förändrad demografi	3
Lokalt kulturarv i plats- och besöksutveckling.....	4
Ökad individualisering och ungas värderingar	4
Psykisk hälsa, ensamhet.....	5
Forskning om ideella organisationer	5
Akademi och forskning – framtida forskning om föreningarnas arbete med lokalt kulturarv.....	6
Några övergripande trender	7
Lokal, regional och nationell samverkan.....	7
Framtida forskningsfrågor	7
Akademiska forskningsmiljöer och möjliga samarbetspartners	7
Sammanfattning.....	8
Referenser	9

Inledning

Dokumentet är framtagen inom arbetet med Sveriges hembygdsförbunds organisationsöversyn 2024–2026. Här försöker vi lista några av de megatrender och omvärldsförändringar som kan vara särskilt viktiga att förhålla sig till under pågående arbete med organisationsöversynen. Dokumentet är en mer fristående bilaga till arbetsgruppernas respektive rapport och är tänkt att fungera som stöd för fortsatta diskussioner och analyser. Som underlag har vi använt både interna och externa rapporter samt utgått från de samlade erfarenheter kansliet har från olika typer av omvärldskontakter. Vi har också haft flera diskussioner i kansliets projektgrupp för översynen som bestått av Jan Nordwall, Olov Norin och Mikael Morberg.

Nuläge

Sveriges Hembygdsförbund och dess föreningar befinner sig i tider av globala megatrender, nationella och lokala samhällsförändringar vilket påverkar verksamheten och dess relevans. Världen i stort präglas av krig, krisberedskap, ekonomisk osäkerhet, vattenbrist, klimatförändringar och miljöhot – ibland benämnda som polykriser. Samtidigt pågår utvecklingen av en ny världsordning där maktbalansen mellan USA, Kina och Europa påverkar svenska nationella förhållanden och då även den lokala nivån och vår vardag.

Ökade geopolitiska spänningarna tillsammans med andra omvärldsfaktorer som till exempel demografiska skiften, ökad otrygghet, teknologiska genombrott påverkar vardagsliv, våra värderingar politiken och föreningslivet. Människors beteenden, drivkrafter och sättet vi söker kunskaper och mening förändras. Hembygdsföreningarnas roll som traditions- och kulturbärare, skapare av lokal identitet och utveckling blir i detta sammanhang allt viktigare — samtidigt som vårt ändamål och verksamhet utmanas politiskt och resursmässigt.

Globalisering och nationell kraftsamling

Globaliseringen med tidigare fokus på gränslös rörlighet och individens frihet balanseras nu av en "U-sväng" med ökat fokus på nationell kraftsamling, trygghet och överlevnadsfrågor. Det öppnar upp för att föreningar att tydliggöra hur lokalt kulturarvsarbete kan ge ökade samhällsvärden för till exempel social sammanhållning, beredskap och tillit i lokalsamhället. Här finns möjligheter för föreningarna att positionera sig som lokala mötesplatser i relation till ett större nationellt sammanhang. Föreningarna kan utifrån sina lokala förutsättningar utveckla konkreta praktiska alternativ i frågor om social hållbarhet, lokalt omställningsarbete och tillvaratagandet av äldre kunskaper om lokal försörjning och stärkt resiliens. Då krävs tydligare berättelser om hur lokalt kulturarvsarbete kan kopplas till samtidsfrågor kring plats, identitet, demokrati och framtid.

Utveckling inom offentlig förvaltning och EU:s inflytande

Nationellt kan vi konstatera att vår relation med staten har förändrats över en längre tid utan att det inneburit några organisatoriska förändringar för SHF. Här är några faktorer av betydelse som bör lyftas fram:

Utveckling av statsförvaltningen och New Public Management, med större autonomi och ansvar för myndigheter och målstyrning i stället för detaljstyrning har försvårat SHF:s arbete nationellt genom att förutsättningar för dialog, samråd och samverkan kan skilja sig betydligt mellan olika myndigheter och politikområden. SHF:s relation med staten och det offentliga har i grunden förändrats sedan utvecklingen av NPM från 1980-talet och framåt – utan att det fått några konsekvenser för vår organisering.

Politiken för det civila samhället som riksdagen antog 2010 har förändrat spelreglerna för samverkan mellan ideella och statliga aktörer. För SHF:s del har det bland annat påverkat kontakten med Riksantikvarieämbetet. Vi var tidigare en privilegierad aktör med långtgående samarbete med ämbetet med gemensamma aktiviteter. I dag värderas vi på ett annat sätt. Politiken för det civila samhället har inneburit ett erkännande av civilsamhällets betydelse men också ökad styrning, senast genom beslutet om demokrativillkor för statlig bidragsgivning som också blir normerande för övrig offentlig bidragsgivning.

Regionaliseringens effekter, där staten (som med kultursamverkansmodellen) successivt flyttat ansvar från central nivå till regional nivå, för att politiken ska bli mer anpassad till regionala förutsättningar. Kulturpolitiskt började detta redan 1997 med de s k ”kulturpåsarna” i Västra Götaland och Skåne, en försöksverksamhet som sedan följdes upp med Kultursamverkansmodellens införande 2011. För vår organisation innebär detta att regionala förbund har större ansvar men också större möjligheter till påverkan. SHF kan till exempel inte själv driva igenom en reform för statsbidrag till kulturarvskonsulenter – i slutändan är det regionala förbund som måste påverka regionens kulturpolitiska prioriteringar av pengar.

Bristen på långsiktighet i den nationella politiken är ytterligare en faktor av betydelse. De senaste regeringsbildningarna har varit besvärliga där partierna bundit upp sig i överenskommelser om politiska prioriteringar. Det kan sägas påverka förutsättningarna för politisk påverkan där man bör ha mindre förväntningar på vad ett möte med en kulturminister eller myndighetschef kan ge och lägga större fokus på att påverka riksdagsledamöterna. Bristen på långsiktighet innebär också att riksförbundet behöver bredda sig utöver kulturpolitiken och argumentera för kulturarvets och föreningslivets samhällsnytta inom andra politiska områden, som till exempel lokal och regional utveckling.

Beslut som fattas på EU-nivå har under senare år blivit alltmer ingripande. GDPR och dataskyddsdirektivet, EU:s miljöpolitik för omställning, kampen mot organiserad brottslighet och korruption är exempel som medfört större administrativ börda för föreningslivet på samtliga nivåer men också påverkar arbetet med kulturarv.

Försämrade ekonomi och minskade offentliga resurser

En ökad inflation, försämrade ekonomi och ökande sociala klyftor riskerar förstärka ojämlikheten och minska tilliten mellan människor. Trenden mot mindre offentliga budgetar för kulturområdet skapar en hårdare konkurrens om bidrag kombinerat med ökade krav på mätbar samhällsnytta. Samtidigt förstärks samhällets beroende av ideellt arbete, där aktuell forskning visar att allt färre personer bär en allt större del av det ideella engagemanget. Föreningarna blir

därmed känsliga för bortfall av nyckelpersoner och minskande medlemsantal. Även om många föreningar har en liten och självständig ekonomi kvarstår behovet av ett övergripande nationellt stöd för utvecklingsfrågor. Det kan handla om idéutveckling, utvecklande av partnerskap och gemensamma projekt som involverar regioner och föreningar. Det innebär kunskapsutbyte och behovsinventering av frågor kring möjlig paketering av samhällsnytta, gemensam finansiering, forskningskoppling mm.

Digitalisering

Digitalisering och användandet av AI omformar såväl arbetsliv som våra kultur- och fritidsvanor. Nästan samtliga svenskar, särskilt yngre, lever idag stora delar av sina liv online, samtidigt som många äldre står utanför. Digital närvaro är en grundförutsättning för synlighet, kontakter med medlemmar och stöd för publik verksamhet. Samtidigt ökar behovet av att inkludera digitalt ovana medlemmar. Det kan komma att kräva investeringar i ökat stöd för digital kompetens, användande av digitala programformat/sociala medier och gemensamma system (till exempel hembygdsportalen, medlemssystem, mm). Utvecklandet av hembygdsportalen och digitalt baserade webinarier och möten kommer vara fortsatt viktiga utvecklingsområden för att stödja såväl enskilda medlemmar som föreningarna i stort.

Förändrad demografi

Sverige genomgår betydande demografiska förändringar som påverkar samhällsutvecklingen, hembygdsföreningar och kulturarvsarbete. Sveriges befolkning uppgick till cirka 10,6 miljoner 2025, en ökning med 0,2 % jämfört med föregående år (SCB, 2025). Urbaniseringen fortsätter: mer än hälften av befolkningen bor i endast 33 kommuner, som tillsammans utgör mindre än tio procent av landets yta. Landsbygdskommuner upplever ofta befolkningsminskning, vilket påverkar resurser, medlemsengagemang och förvaltning av byggnader och samlingar i lokala föreningar. I urbana miljöer finns i stället större behov av stöd för samverkan med skolor, kulturinstitutioner och stadsplanering.

Den åldrande befolkningen innebär att andelen äldre ökar, medan andelen unga minskar. Detta påverkar rekrytering av ideella krafter och riskerar att traditionell kunskap går förlorad om inte generationsöverskridande projekt utvecklas. Strategier som skolprojekt, digitalisering och samarbeten med kommuner blir viktiga för att överföra kunskap till yngre generationer.

Migration och mångfald är en annan tydlig trend. Vid slutet av 2024 var cirka 2,2 miljoner personer födda utomlands (20,8 % av befolkningen) och ytterligare 710 000 personer hade två utrikes födda föräldrar, vilket innebär att totalt cirka 27,5 % av befolkningen har utländsk bakgrund (SCB, 2025). Under 2024 invandrade över 116 000 personer, främst från Ukraina, Indien och Tyskland. Den ökade mångfalden ger nya perspektiv, erfarenheter och kulturella uttryck som kan berika kulturarvsverksamhet, men ställer också krav på inkluderande strategier, representation och aktiva insatser för att alla ska känna sig delaktiga. Hembygdsföreningar behöver se kulturarvet som en gemensam resurs och arbeta med berättelser, aktiviteter och ledarskap som speglar samhällets mångfald.

Sammantaget talar dessa demografiska förändringar för att föreningarna behöver utveckla gränsöverskridande, inkluderande och målgruppsanpassade aktiviteter som kopplar kulturarvet till platsutveckling och samhällsnytta. Genom att kombinera tradition, kunskap och engagemang med nya perspektiv kan hembygdsföreningar fungera som levande mötesplatser för en bredare grupp av invånare.

Lokalt kulturarv i plats- och besöksutveckling

Det lokala kulturarvsarbetet i Sverige har under senare år genomgått en tydlig förskjutning – från ett huvudsakligt fokus på bevarande till att bli en aktiv resurs i besöksnäring. Platsutveckling och hållbar samhällsutveckling. Kulturarv används i allt högre grad för att stärka platsers identitet, skapa igenkänning och särskilja dem i konkurrensen om boende, besökare och investeringar, särskilt i landsbygd och mindre orter.

I denna utveckling har hembygdsföreningar och andra lokala kulturarvsaktörer fått en bredare roll. Utöver att förvalta miljöer och berättelser fungerar de allt oftare som arrangörer av mötesplatser, evenemang och besöksmål, samt som brobyggare mellan civilsamhälle, kommuner, regioner och näringsliv. Det lokala kulturarvet blir därmed både en social och ekonomisk resurs.

Parallellt har kulturarvsturism stärkts som del av regional utvecklingspolitik. Autentiska miljöer, vardagsnära berättelser och lokala traditioner efterfrågas av besökare som söker meningsfulla och platsbundna upplevelser snarare än generiska attraktioner. Kulturarvet används i ökad utsträckning i platsutveckling ofta med ambitioner om hållbarhet, lokal nytta och året-runt-verksamhet.

Samtidigt förändras besökarnas förväntningar. Efterfrågan på det genuina, deltagande och lärande ökar, liksom intresset för hållbarhet, traditionell kunskap och långsiktigt brukande av landskap. Detta ligger nära kulturarvsrörelsens kärnverksamhet, men ställer också nya krav på tydlighet, tillgänglighet och samverkan.

Den huvudsakliga utmaningen ligger i spänningsfältet mellan ideella arbetsformer och professionella krav inom besöksnäring och platsutveckling. För att fullt ut ta tillvara kulturarvets potential krävs strukturer som möjliggör samarbete, paketering och kontinuitet – utan att förlora den lokala förankring och autenticitet som utgör kulturarvets främsta värde.

Ökad individualisering och ungas värderingar

Efter decennier av ökad individualisering pekar nu omvärldsanalyser på en mer komplex bild. Unga är fortfarande självcentrerade i bemärkelsen att den egna ekonomin och tryggheten prioriteras, samtidigt som idealismen minskar och de mer konservativa värderingarna växer. Det leder till mer villkorade, kortare engagemang i stället långa föreningsengagemang, vilket bekräftas av långtidsstudier om ideellt arbete. För föreningarna innebär detta att nyrekrytering och medlemsvård bör anpassas: tydliga, tidsavgränsade uppdrag, skapa sociala och meningsfulla sammanhang, samt en kommunikation som visar konkret nytta för individens liv och framtid – inte bara för “platsen, bygden, samhället i allmänhet”.

Ungdomsbarometerns trendrapport *Trender 2026 – Enligt unga!* synliggör ett kulturskifte och vändpunkt i synen på liv, konsumtion och gemenskap. Efter år av digital acceleration söker unga nu mer balans och autenticitet. Trender som *”cozy rebellion”* och *”curated solitude”* speglar värderingsförändringar där lugn, återhämtning och verklig närvaro prioriteras framför prestation och ständig uppkoppling. Många unga längtar efter fysiska, mänskliga och meningsfulla möten genom hantverk, naturupplevelser och lokal gemenskap. Intresset för traditionella aktiviteter – stickning, trädgårdsodling, matlagning och andra *”granny hobbies”* – visar en vilja att återknyta till det handfasta och långsamma. Samtidigt växer uppskattningen för yrken och livsformer som bygger på praktisk kunskap, något som speglas i trenden *”blue-collar comeback”* (återkomsten av mer traditionella, praktiska yrken, hantverk, industri, service, manuellt arbete)

Psykisk hälsa, ensamhet

I Sverige ser vi att ensamheten är ett växande folkhälsoproblem. Det påverkar psykisk hälsa negativt. Cirka 6 % uppger att de ofta känner sig ensamma, och nästan 20 % upplever ensamhet regelbundet. Utsatta grupper är unga vuxna, äldre över 85 år, personer med funktionsnedsättning och de som står utanför arbetsmarknaden. Ensamhet ökar risken för depression, oro och stress samt fysiska sjukdomar.

Regeringen har lanserat strategin med *”Tillsammans – för god gemenskap i hela befolkningen”* med syftet att motverka ofrivillig ensamhet genom att stärka sociala mötesplatser och minska hinder för deltagande. En utmaning är till exempel att nå särskilt utsatta grupper och säkra resurser för tillgänglighet, transport och digitala lösningar. Genom att kombinera lokalt kulturarsarbete med social inkludering kan hembygdsföreningar bidra till både välmående och lokal utveckling. Hembygdsföreningarna har en möjlighet att fungera som lokala nav för gemenskap och kultur, vilket kan motverka isolering bland olika invånargrupper. Den nya socialtjänstlagen ger kommuner möjligheten att i samverkan med det civila samhällets organisationer erbjuda lågtröskelstöd, inkluderande och sociala aktiviteter. Hembygdsföreningarnas olika kulturarrangemang, studiecirklar och volontärprojekt kan ge stöd för meningsfulla möten som stärker social sammanhållning deltagarnas psykiska hälsa och möjligheter till social inkludering.

Forskning om ideella organisationer

En översyn av en ideell organisation som hembygdsföreningarna har målet att säkerställa vår relevans, effektivitet och långsiktiga hållbarhet. Det innebär en nulägesanalys över organisationsstruktur, roller, kommunikationsflöden och samspelet mellan olika nivåer, men också hur väl organisationen stödjer ändamålet och beslutade strategiska mål. Det finns alltid en risk att fokus fastnar på mer formella strukturer, snarare än på verksamhetens idé, engagemang och nyttorealiserings. Därför bör översynen vägledas av frågor som: *Vad vinner vi på att samverka? Vilka frågor ska drivas gemensamt? Hur identifierar vi lokala behov? Hur fördelar vi roller mellan lokal, regional och nationell nivå?*

Ideella organisationer präglas av frivilligt engagemang, informella beslutsprocesser och motivation driven av mening snarare än ekonomiska incitament. Detta påverkar hur

organisationer bör ledas: relationer, kultur och delaktighet får större betydelse än formella hierarkier. Strukturen måste stödja det gemensamma engagemanget, inte ersätta det.

Organisationsforskaren Charles Handy beskriver tre grundlogiker i ideella organisationer.

Föreningar för ömsesidig nytta utgår från medlemmarnas egna intressen och drivs ofta av gemenskap, låga formella krav och hög grad av medlemsinflytande. **Kampanjdrivande organisationer** syftar till att påverka opinion och samhällsfrågor och är beroende av mobilisering, idéutveckling och strategiskt ledarskap. **Tjänstelevererande organisationer** fyller samhällsbehov genom verksamheter som kräver professionalitet, kvalitetssäkring och tydlig styrning. En enskild rörelse kan rymma alla tre logiker, vilket gör det viktigare att klargöra vilken logik som bör dominera på respektive organisatorisk nivå.

Forskaren i pedagogik Aron Schoug lyfter tre faktorer som stärker ideellt engagemang: **samhörighet, kompetens** och **autonomi**. Ideella organisationer fungerar därmed som arenor för demokratiskt lärande, delaktighet och gemensam problemlösning. Han framhåller också vikten av balans mellan gemensam riktning (konvergens) och lokal kreativitet (divergens) för att skapa innovation och förnyelse. Vidare beskriver Schoug ideella organisationer som **lärande system**, där återkoppling, reflektion och utveckling är avgörande för långsiktig överlevnad och motståndskraft.

Inom föreningar och förbund förenas flera av Handys logiker. Lokala föreningar präglas ofta av ömsesidig nytta – gemenskap, kulturarvsarbete och lokala aktiviteter. Samtidigt finns inslag av kampanjlogik i sin opinionsbildning kring kulturarv och lokal utveckling, och av tjänstelevererande logik i lokal museiverksamhet, kulturmiljöförvaltning och pedagogiska insatser gentemot till exempel skolan. Denna mångfald gör det nödvändigt att tydliggöra vilken logik som bör styra på vilken nivå: lokalt (engagemang och aktivitet), regionalt (stöd och samordning) och nationellt (strategi, representation och påverkansarbete).

Schougs forskning kan stödja översynsarbetet genom beskrivningar av ett perspektiv kring hur engagemang skapas genom gemenskap, kompetensutveckling och lokal handlingsfrihet. Vår organisation behöver strukturer som både möjliggör lokala initiativ och skapar en vi- anda och tydligare nationell riktning. Genom att betrakta sig som en lärande organisation kan organisationsnivåerna utveckla former för återkoppling, kunskapsutbyte och innovation, vilket är centralt för att möta framtida utmaningar som till exempel generationsskiften, ökad urbanisering och förändrade engagemangsmönster.

Akademi och forskning – framtida forskning om föreningarnas arbete med lokalt kulturarv

Hembygdsföreningarna är en strategiskt viktig resurs för att förstå, bevara och utveckla kulturarvet i en tid av samhällsförändring. Genom att upprätta arkiv, dokumentation och lokal praktik bidrar de med unika perspektiv på plats, identitet, vardagsliv, materiellt och immateriellt kulturarv. Samtidigt finns en efterfrågan från akademien på empiriskt material, lokalt förankrade studier och samverkan med civilsamhället. Detta skapar goda förutsättningar för framtida forskningssamarbeten.

Några övergripande trender

Flera tydliga trender kan identifieras i skärningspunkten mellan hembygdsrörelse och akademisk forskning. Civilsamhällets roll i kunskapsproduktion uppmärksammas alltmer, både inom humaniora och samhällsvetenskap. Det finns ett ökat intresse för lokala perspektiv inom kulturarvsforskning, hållbar samhällsutveckling, demokrati och platsidentitet. Samskapande forskning och samverkan mellan akademi och ideella aktörer blir allt viktigare, inte minst i relation till forskningsfinansiering.

Här finns frågor om immateriellt kulturarv, såsom berättelser, språk, traditioner och sociala praktiker, där föreningarna har särskild kompetens. Digitalisering av arkiv och samlingar öppnar möjligheter för tillgänglighet, analys och tvärvetenskaplig forskning.

Lokal, regional och nationell samverkan

Hembygdsrörelsens styrka ligger i samspelet mellan nivåerna. En tydligare ansvarsfördelning och samordning mellan nivåerna stärker både kvalitet och genomslag i kunskapsproduktionen.

Lokalt utgör föreningarnas arkiv, samlingar och dokumentationsarbete grunden för forskning. Genom tillgängliggörande av arkivmaterial, insamling av berättelser och engagemang av medlemmar kan ny kunskap skapas och befintlig kunskap fördjupas. Regionalt kan förbunden fungera som kontaktpunkter mellan föreningar och akademi genom att stimulera hembygdsforskning, samordna initiativ och skapa kontakter med universitet och högskolor. Nationellt har Svenska Hembygdsförbundet en strategisk roll i att ta initiativ till forskningsinsatser, formulera möjliga teman och initiera projekt av nationellt intresse.

Framtida forskningsfrågor

Mot bakgrund av dessa trender finns flera ämnesområden där hembygdsföreningarna kan vara en relevant forskningspartner:

- Hembygdsföreningarnas samtida roll i civilsamhället och dess betydelse för lokal demokrati, delaktighet och omställning. Ideellt arbete, föreningsliv och engagemang i ett förändrat samhälle.
- Platsidentitet och platsutveckling i relation till det lokala kulturarvet, urbanisering, migration och regional omvandling.
- Immateriellt kulturarv och frågor om minne, berättande och kulturarvets överföring mellan generationer.
- Digitaliseringens betydelse för arkiv, samlingar, pedagogik och kunskapsspridning.

Akademiska forskningsmiljöer och möjliga samarbetspartners

För att stärka kopplingen mellan hembygdsrörelsen och forskningen bör SHF utveckla relationer med relevanta institutioner och miljöer, bland annat:

- Nordiska museet
- Institutet för språk och folkminnen (ISOF)

- Centrum för lokalhistorisk forskning, Linköpings universitet
- Mångkulturellt centrum
- Marie Cederschiölds högskola
- Örebro universitet
- Nordiskt centrum för kulturarvspedagogik (NCK), Östersund

Dessa forskningsmiljöer representerar kompetens inom etnologi, historia, kulturarvsstudier, civilsamhällesforskning och social hållbarhet.

Genom samverkan med akademien kan SHF stärka sin roll som en relevant samhällsaktör. En nationellt samordnad inriktning, förankrad i de lokala föreningarnas arbete och med stöd av regional samverkan, finns förutsättningar för framtida forskning som både synliggör och vidareutvecklar hembygdsrörelsens betydelse i ett föränderligt samhälle.

Sammanfattning

Sammantaget visar omvärldstrenderna att hembygdsarbetets innehåll är mer relevant än någonsin. Efterfrågan på genuina, lärande och meningsfulla upplevelser ökar – liksom behovet av riktning, tillhörighet och gemenskap i en tid präglad av osäkerhet och digital överstimulering. Här har hembygdsföreningarna, med rätt förutsättningar, potential att spela en nyckelroll i framtidens samhälle.

Hembygdsrörelsen befinner sig i en tydlig skärningspunkt mellan tradition och förnyelse: som en bro mellan generationer, mellan plats och människa, mellan historia och framtid. Uppdraget handlar inte enbart om att bevara det som varit, utan om att skapa mening i nuet och bidra till hållbar utveckling framåt. Genom att erbjuda platser för gemenskap, reflektion och skapande kan rörelsen bidra till social hållbarhet, lokal resiliens och ett stärkt samhällsengagemang, där klimat-, kulturmiljö- och identitetsfrågor knyts samman.

Mycket av det som unga efterfrågar finns redan i verksamheten: hantverkskunskap, lokal historia, gemenskap och omsorg om platsen. Det skapar möjligheter att utveckla mötesplatser där generationer lär av varandra, där teknik och tradition samverkar och där kulturarvet blir en resurs för framtiden. Samtidigt behöver föreningarna förnya sin kommunikation, stärka sin synlighet och tydligare visa sin samhällsnytta utifrån dagens värderingar och behov.

För att detta ska lyckas krävs fortsatt och utvecklat stöd. Riksförbundet och de regionala förbunden har en central roll som översättare av samhällstrender till det lokala kulturarvsarbetets värden och potential. Det behövs gemensamma berättelser och en delad förståelse av kulturarvets lokala samhällsrelevans, som kan användas i dialog med offentliga och privata aktörer, finansörer, akademien och nya målgrupper.

Vidare finns behov av långsiktigt stöd för:

- kunskapsdelning och utvecklingsarbete
- ledarskap, styrning och nya former för ideellt engagemang
- digitalisering (kompetens, plattformar och innehåll) för sammanhållen kommunikation
- differentierade strategier för urbana respektive landsbygdsbaserade föreningar

Med rätt strukturer, stöd och samverkan kan hembygdsrörelsen tydliggöra och stärka sin roll som Sveriges största kulturarvsorganisation och en viktig aktör i platsutveckling och samhällsbyggande.

Referenser

- Folkhälsomyndigheten. (2024) *Ensamhet- förekomst, konsekvenser och åtgärder*
Folkhälsomyndigheten.
- Handy, C. (1990). *Understanding Voluntary Organizations*. Penguin Books.
- Kairos Future. (2025). *What's On 2025*. Kairos Future.
- Marie Cederschiöld högskola. (2024). *Många bidrar, få orkar bära: Ideellt arbete i Sverige 1992–2024*. Marie Cederschiöld högskola.
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). (2023). *[Fullständig rapporttitel saknas]*.
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.
- Novus & Westander. (2014). Beställd Attitydundersökning. Novus; Westander.
- Regeringskansliet. (2025). *Nationell strategi mot ofrivillig ensamhet – ”Tillsammans för god gemenskap i hela befolkningen”* Regeringskansliet.
- Schoug, A. *[Diverse publikationer om ideellt engagemang, lärande och organisationsutveckling]*.
- Statistiska centralbyrån (SCB). (2025). *Befolkningsstatistik 2025*. SCB.
- Svenska Hembygdsförbundet (SHF). (2025). *Statistikunderlag 2025*. Internt material.
- Statens offentliga utredningar (SOU). (u.å.). *Psykisk hälsa och sociala faktorer i Sverige*. SOU.
- Ungdomsbarometern. (2025). *Trender 2026 – Enligt unga! Samhällsstudien 2025*.
Ungdomsbarometern.
- Sveriges Hembygdsförbund (SHF). (2011–2012). *Från bondemiljö till boendemiljö*. Sveriges Hembygdsförbund
- Sveriges Hembygdsförbund (SHF). (2019). *Kulturarvet som besöksmål*. Sveriges Hembygdsförbund.